

PA SO HALOŠKI BREGI RES STRMI...

je rekla Nežka VAVPOTIČ, knjižničarka iz Ormoža, ko smo želeli zvedeti kaj o Haložah, od koder je doma in kjer nabira ljudske pesmi za Glasbeno narodopisni institut. Prosili smo jo tudi, naj bi za bralce Glasnika povedala kaj o tem svojem delu.

Vsak ima neko veselje. Mene je pritegnilo zanimanje do starih pesmi in običajev domačega kraja. Tega je v Haložah še dosti, vendar ni lahko dobiti. Kraj je raztegnjen in bregi so strmi. Pozimi je velik sneg, poleti so ljudje zaposleni in nerazpoloženi. Človek bi moral imeti čas pozimi, ko kolnijo. Ob takih večerih so najbolj pri volji. Prvič mi je bilo nerodno iti na koline, sedaj pa vidim, da zlasti siromašnejši zelo radi sprejmejo tujca, ki se z njimi pogovori. Potem tudi oni postanejo zgovornejši in zaupljivejši. Skoraj vsek zna nekaj, če ne pesmi, uganko, povest, pa vsaj kakšen ljudski rek. Le kdo bo vse to posnell

Ko si enkrat pridobite zaupanje ljudi, gre vse gladko, kaj?

O ne, tudi tehnične ovire so pri snemanju. Če že pri hiši ni majhnega otroka, da bi jokal, laja zunaj pes, podnevi se kure kregajo ali pa pride k hiši kdo, ki za take reči nima zanimanja ali je preveč „dobre volje“. Seveda ni zmeraj tako. Spominjam se obiska pri Horvatovih v Nadolah. Prišla sem tisti dan, kot smosedomenili. Vsi domači so praznovali in še po brata so šli na drugi breg. Gospodinja je prinesla na mizo velik krožnik najboljših svinjskih salam, toplih, na debelo narezanih, domačega pšeničnega kruha in vina, ki ga v Haložah ne sme manjkati. Žal, da so Horvatovi tako daleč od cestel. Gotovo še znajo dosti, ko so mi že prvič tako zapeli. Pripovedovali bi bili tudi povesti in uganke, pa mi je začel magnetofon nagajati. Ko sem hotela ob slovesu poravnati vsaj za kosilo, so se denarja branili. Videti je bilo, da so bili veseli in ponosni, da so lahko zapeli.

Povsod najbrž niso tako prijazni?

Pač, glede tega se ne morem pritoževati. Ko sem šla čez Kočice, me je nepoznana kmetica klicala: „Se bote kaj oglasili pri nas?“. Takrat se mi je čudno zdelo, da bi se morala oglasiti, pozneje mi je pa vabilo še kako prav prišlo. Ko sem se vračala, je bril oster „zdoc“ (krivec). Topel čaj v tej hiši me je zopet pogrel. Zapeti niso znali. Povedali so mi pa, da se spominjajo časov, ko so še terice trle lan in „trebile“ trebile zelje. Veljale so za zelo požrešne in da se je kmet oddahnil, ko so končale z delom, češ: „Zdaj bom zna, ka bom jeo in pio, da sem se teril in trebil zneba.“

Vaš magnetofon sicer ni velik, prav lahko pa ga najbrž ni nositi navkreber?

Včasih se mi kdo ponudi iz lastne volje, da bi mi pomagal nesti magnetofon. Vendar takrat, kadar me kdo spremlja, nimam sreče. Če je namreč kdo domač poleg, se začno ljudje pogovarjati o domačih zadevah, namesto da bi peli, ure minevajo in jaz moram k avtobusu, ne da bi kaj opravila. Saj veste, redna služba me važe.

Ker ste Haložanka, vas marsikje poznajo. Pri znancih ali sorodnikih je delo gotovo lažje?

Ne vedno. Neke zimske sobote sem se napotila na Frmijske v Sedlašku k stari ženici, ki bi vedela povedati kaj o ženitovanjskih običajih. Med potjo sem se oglasila pri treh, štirih hišah, če bi morda še kdo kaj zapel ali povedal. Bili pa so to sami domači ljudje. Ker tam okrog nisem hodila že skoraj 20 let, ni bilo konca vprašanj: „Kje si sedaj? Zakaj nisi več na Ptuj? Koliko zaslužiš? Zakaj se ne ženiš? Kdaj greš v „penzjon“?“ Itd. Na koliko neprijetnih vprašanj je bilo treba odgovoriti! Ko sem prišla do hiše, kamor sem bila namenjena, je bila ura dvanajst. Niso me spoznali prej, dokler nisem povedala, katere matere sem. Ko sem bivši gospodinjini — stari nad 80 let — dopovedala, kaj želim od nje, sem opazila, da imajo v hiši „moderno mislečo“ snaho, saj mati ni pustila dela, dokler nisem pred snaho obljubila plačila za zamujeni čas. Ni bilo lahko izpraševati. V hiši se je zbralo polno ljudi, z vsega vrha, in vsak je hotel imeti prav: „Mati, ni tak, tak je!“ Še malicati nisem utegnila in tudi ni bilo kje. Bolj kot od poti sem bila utrujena od potrpljenja. Ko je bila ura devet zvečer, sem končno odšla in se šele pri hiši na drugem bregu okrepčala. Od tam me je spremljal gospodar, slab in zgaren, in oba sva v temi zašla. Sneg, ki ga je neslo po vetru, nama je brisal sled. Morala sva se iz gozda vrniti na breg in čez čas sem sama v noči spoznala pravo pot. Po hribu navzdol sem torbo z magnetofonom kar vlekla po snegu, ker je nesti nisem več mogla. — Pa tako je bilo le enkrat.

Kaj pa, če pridete v tujo hišo?

Hitreje opravim, če pridem k tujim ljudem. Tam sama razložim, kdo in od kod sem, kaj želim in za koga. Ljudje potem niso več radovedni in mi ustrezajo ali me odslovijo. Nekoč mi je ženska, ki ni mogla peti, vtaknila v torbico klobaso in me povabila za drugič. Dosti je treba govoriti, da ljudi prepričam, včasih celo pokažem kak posnetek, da si pridobim pevca. Neko sošolko sem morala dolgo nagovarjati. Nazadnje je dejala: „Veš, nikomu na bi pō, tibi pa na bol!“ in sta se z možem prišla okrog vratu in zapela: „Poljčanski mežnar se zgodaj vstane...“. Tako

„lušno“ ju je bilo videti, da mi je skoraj smeh ušel, posebno, ker je že bila devet ura zvečer, svinje pa baje še niso večerjale. — Največ pesmi sem dobila od sosed in sošolk ter od znancev. Zanimivo je tudi, da ženske rajši zapojejo zvečer. Tako sta mi mati in hči zvečer zapeli lepih pesmi. Škoda le, da takrat še nisem imela magnetofona na baterije, pri hiši pa ni bilo elektrike in smo morale iti k sosedu, kjer so se jima posmihali.

V katerih vaseh ste najlažje delali?

Posebno prijazni ljudje so bili v Gruškovju, Ložinah, Žetalah in Leskovcu. Zadnji čas sem bila v Cirkulanah in v Zavrču. Ko so zvedeli, za katero ustanovo zbiram pesmi in drugo, še v gostilni niso vzeli plačila. V Zavrču mi je pel precej razgledan mož, ki je dalj časa živel v Mariboru. Povedal mi je tudi o običaju za Valentinovo, kako so starši otroke prepričali, da se ptički ženijo in da tistim otrokom, ki pozimi skrbijo zanje, ptički pustijo nekaj dobrot v grmovju. In res so na Valentinovo otroci tako zgodaj vstali, kot malokdaj, šli po grmovju iskat in našli potice in druge dobrote. Možu so se med pripovedovanjem oči orosile ob misli na mladost. Verjetno se je še spomnil marsikaterega lepega običaja iz otroških let, čemur se današnja mladina smeje in smatra za zaostalost.

Pravite, da snemate zvečer. Kaj se ne vračate vsak dan domov? Kje pa prenočujete?

Težavno je glede prenočišča. Tu in tam me iz dobrote povabijo, naj prespim, ne povejo mi pa prej, da nimajo posebnega ležišča. Tako večkrat spim s kakim otrokom, ki ga moram vso noč pokrivati, ali na topli, trdi peči, da sploh ne spim. Seveda zjutraj tega ne omenim. V Leskovcu sem nekoč prenočila v hiši na hribu. Sami so me povabili. Posteljo sem morala deliti z majhno deklico. Nič nisem spala, ker je vso noč brčala, kot da vozi kolo. Ko sem zjutraj še poležala, so vsi trije otroci že stali pri mizi in občudovali škaflo s piškoti, ki sem jo bila prinesla s seboj. Ko jih je mati posvarila, češ da so keksi od gospodične, je deklica dejala: „Sá gospodična nimaju dátát!“ Seveda sem jim povedala, da so keksi zanje. Nato so škaflo prinesli na posteljo, pojedli kekse do zadnje drobtinice, škaflo pa razrezali na sto kosov. Tako so bili pristrčni! Ob mojem odhodu so jokali. Morala sem jim obljubiti, da bom še prišla!

Torej ste kljub vsem težavam le zadovoljni s svojim delom?

Da! Ne morem povedati, pri koliko dobrih ljudeh sem bila. Bolj ko so revni, bolj so darežljivi in prav hudo jim je, če mi ne morejo postreči s pesmimi. Kolikokrat grem od doma, ne da bi vedela, kje bom spala, kje kaj toplega jedla! Včasih cele ure pešam do ljudi, od katerih imam le naslov in ne vem, če bo kaj uspeha. Vendar ne obupam! Ob lepem vremenu mi je to delo prijeten izlet in razvedrilo, saj je s haloškimi bregov prelep razgled na bližnjo in daljno okolico. Hkrati pa čutim zadoščenje, če prinesem institutu, za katerega delam, res kaj vrednega, pomembnega za našo kulturno zgodovino.

Institut vas šteje med svoje najboljše zunanje sodelavce, saj bi brez vas komaj kaj imel iz Halož.

Žal pa le čutim, da nisem strokovnjak za zbiranje. Pravi etnograf in glasbenik bi gotovo zbral vse več, zlasti če bi imel dovolj časa in potrpljenja. Tega je treba imeti nič koliko! Škoda, da se etnografi niso že prej spomnili na tako načrtno zbiranje v Haložah. Morda ni bilo denarja za

to. Že nad deset ljudi, ki so mi peli in sem jih nameravala še obiskati, je tačas umrlo. Ne smem se spomniti, koliko jih je pomrlo v dvajsetih letih. Koliko bi dobila, če bi živeli še sosed, mama, mejaš in drugi Haložani, ki so radi peli sedaj že pozabljene pesmi, pripovedovali zgodbe, vraže, pravljice o strahovih, ki so znali „vračiti“, ko so si ljudje morali pomagati z domačimi zdravili, ker denarja niso imeli. . .

Resnično je minil tisti čas, ko so prizadevni ljubitelji lahko izbirali med pesmimi in zapisovali le tiste, ki so se jim zdele najvrednejše. Zdaj je treba zbrati vse, kar se še dobi, kajti novi čas prinaša v življenje spremembe, ki zapuščajo sledove tudi v ljudski kulturi. Za mnoge veje etnografije je raziskovanje nastajajočih novosti enako nujno kot odkrivanje starega izročila. Za ljudsko pesem pa se zdi, da so priložnosti vedno redkejša in ozračje zanj vse manj ugodno. Ker se tisti, ki se ukvarjajo z ljudsko glasbo poklicno, ne morejo toliko posvetiti zbiranju, kot bi hoteli, so jim zbiralci s podeželskega, kakršna je N. Vavpotič, neprecenljivi sodelavci. Od njih bi se mladi etnografi, ki se šele pripravljajo na poklic, lahko učili delovne vneme, požrtvovalnosti, zanimanja, tankočutne obzirnosti do sočloveka in spoštovanja do izročila.

ŠE O PESMI „ZABUČALE GORE. . .“

Ko smo pred petimi leti obnovili Glasnik, ki je bil moral za nekaj časa utihniti, smo ga znova predstavili kot vez med strokovnimi delavci in ljubitelji ter med onimi, ki se v vsakdanjem življenju srečavajo z njim. Da je Glasnik resnično taka vez, smo spoznali že večkrat. Zdaj se je znova izkazal. Na članek „Zabučale gore. . .“, ki je bil objavljen v prejšnji številki, smo dobili dopis iz St. Ilja nad Turjakom v Mislinjski dolini. Tamkajšnji župnik Franc Bohanec ugovarja trditvi v članku, češ da se je ta pesem udomačila pri nas le med mestnimi prebivalci, ne pa tudi v podeželju. Takole piše:

„Jaz sem tu podeželski župnik že 25 let in sem to pesem že velikokrat slišal, ko so jo peli moji podeželski farani ob raznih prilikah, zlasti na gostijah, moji cerkveni pevci (sami kmečki fantje in dekleta) pa jo zapoje, kadar ob kakih prilikah pridemo skupaj. Kratko rečeno: Pesem živi med mojimi ljudmi.

Pri nas večkrat dodajo k štirim znanim kiticam še peto, ki se glasi:

*Pada snežec, pada
tiho na gomilo,
tam počiva srce,
ki me je ljubilo.*

Pesem torej ni „značilni primer naše mestne folklore“, ampak je tudi podeželska.

S tem seveda nočem kritizirati sestavka, ampak samo opozoriti, da pesem tudi med kmečkim ljudstvom živi (morda še kje drugje, ne samo v naši fari).“

S tem, da smo na podlagi doslej zbranih podatkov označili pesem „Zabučale gore“ kot primer mestne folklorne, smo izžvali ugovor, ki je prinesel nove ugotovitve. Veseli bi bili, če bi se oglasil še kdo. Tako bomo s skupnimi močmi nekega dne odkrili vso resnico o tej pesmi. In kaj je navsezadnje znanstveno raziskovanje drugega, kot iskanje resnice! Zato se za prijazno opozorilo prav lepo zahvalim!

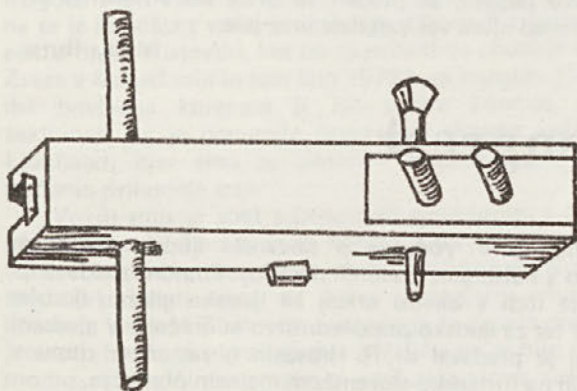
Dr. Zmaga Kumer

RAZSVETLJAVNA S TRESKAMI IN BAKLAMI NA KOROŠKEM

V hribovskih vaseh Topla, Javorje in Koprivna v okolici Črne na Koroškem so zasvetile električne žarnice šele pred kratkim. V Zg. Javorju npr. so napeljali elektriko leta 1962. Zato se tu ljudje še živo spominjajo časov, ko so svetili s petrolejkami in svečami. Starejši pa vedo povedati marsikaj zanimivega tudi o tem, kako so nekdanj svetili z lesenimi treskami in baklami.

Treske za razsvetljavo so bile iz borovega ali bukovega lesa. Borove treske so delali navadno stari ljudje pozimi ob popoldnevih. Kos borovega lesa brez grč so posušili v peči, nato pa ga z nožem razcepili. Borove treske so imele to prednost, da se niso kadile.

Treske iz bukovega lesa pa so delali drugače: Sveže bukovo deblo so najprej razcepili v deske, debele približno eno colo. Tako desko so potem pritrdili na poseben stol in po njej oblali s prav za to narejenim obličem. Oblič so vlekli trije krepki možje, četrti pa je

SLOVENSKA ALPŠKA HIŠA

Pod menoj je v soncu ležala Mojstrana. V globoki senci kolovoza pod Mežakljo sem obstal in gledal podse v vas. Gorenjska vas... Kakšna je neki bila v tistih davnih dneh, ko so prvi obiskovalci Triglava s severne strani prenočevali pri Šmercu, povpraševali za pot in za njene tedanje grozote? Oh, bila je preprosta in revna. Železnica izza sedemdesetih let prejšnjega stoletja ji je počasi pomagala na noge, a njeno zunanjo podobo je čas, ki je prihajal, kvečjemu polepšal. Še vedno je bil odločilen lepnotni vzor kmečke hiše in danes komaj moremo razumeti, kako je znal preprosti človek ujeti svoj slog v skladnost z gorsko naravo naokrog. Prve grde poteze je dala tej vasi stara Jugoslavija z nizkimi vojašnicami, ki so tipične za balkanski kras, kamor s svojo tujo podobo tudi spadajo. Sedaj pa so vstale še nove stavbe, s svojim videzom še bolj tuje. Človek bi se kar zjokal nad brihtnostjo naših arhitektov: stoletja je naš kmet gradil strehe tako, da so s slemen padale strmo navzdol. Namen je bil jasen, saj je prav, da sneg čimprej zdrči s streh. Toda to je sedaj narobe. Ne samo, da gradimo v gorskem svetu, kjer je veliko snežnih padavin, ravne strehe. Ne! Sedaj se strehe od kapi celo nižajo v neakšne plitve žlebove, namesto da bi se vzdigovale s slemen. Res narobe svet, narobe tudi v glavah arhitektov, ki nimajo pojma o naši zemlji ne o našem človeku in skušajo uveljaviti le svojo puhlo novost. Podoba vasi pa postaja vse manj ubrana z okolico okrog sebe.

Marijan Lipovšek, Na odročnih potih
(Planinski vestnik 71, 1971, 408–409)

čepel ob stolu in pobiral treske. Oblali so vedno le svež les, treske pa so potem sušili. Pri Burjaku v Topli so tako delali še pred kakimi 40-letji ob zimskih večerih. Borove in bukove treske so bile dolge 70–80 cm. Povezovali so jih v šope – „pušne“. Pri svetenju so držali tresko v roki ali pa jo zataknil v čelešnik – „svetnek“. Treska je v „svetneku“ stala nekoliko poševno, nagnjena navzdol, da je lepo gorela, spodaj pa je bila lesena ali glinasta posoda z vodo, v kateri so ugašali ogorki. Pri preji in podobnih delih so kurili treske tudi v levah, imenovanih „kabu“.

Zunaj so si svetili z baklami. Te so bile borove, smrekove ali bukove, dolge približno 80 cm in različno debele. Lahko so bile tanke kot treske, dosegle pa so tudi debelino roke. Ponekod so bakle cepili kar sproti, drugod so jih naredili več naenkrat, jih po 50 zvezali z vitami v butare in zložili zunaj ob hiši.

Poleg tresk so za razsvetljavo domačij rabili tudi goveji in ovčji loj. Gorel je v posebnih svetilkah – „leščerbah“, ki so bile pločevinaste posodice srčaste oblike z luknjicami. V eno so vtikali stenj, druga je bila za dolivanje goriva. Kjer si leščerbe niso mogli kupiti, so naredili svetilko iz izvotljene pese. Namesto stenja je bil v loj vtaknjen košček cunje. Leščerbe so visele na železni žici v kuhinji ali „hiši“.

Z. Šmitek

„Folklore und Zirkus“

Nekomu od naših bralcev je prišla v roke letošnja majniška številka publikacije „Ost West Echo“, ki jo v Bonnu (Zah. Nemčija) izdajajo Internationes in v kateri ponatiskujejo iz raznih časopisov poročila o raznovrstnih kulturnih prireditvah, ki so izraz kulturnih stikov z vzhodnoevropskimi državami. Pod poglavjem „7. Folklore und Zirkus“ (sic!) beremo:

Aus: WETZLARER NEUE ZEITUNG vom 10. März 1971:

„Giessen. Einen besonderen Genuss bereitet die Konzertdirektion Lanzmaier allen Freunden der jugoslawischen Flokloremusik. Am Mittwoch, dem 17. März, gastieren in der Giessener Kongresshalle die weltberühmten ‚Original Oberkrainer Avsenik‘. Die JUGOSLAWISCHE PROVINZ SLOWENIEN hiess bis 1919 noch OBERLAND KRAIN, (podčrtalo ur.) diesen Namen behielten Slavko und Vilko Avsenik, die Begründer des Quintetts, dann bei, und er wurde zum Markenzeichen für bislang vier Goldene Schallplatten. Zu den fünf Musikern gehört dann noch das Gesang-Duo Ema Prodnik und Franc Koren, die sowohl in deutscher wie in slawischer Sprache (kateri jezik je to? Ur.) Volkslieder vortragen.“

Ali je k temu še potreben komentar? Le kdo je dal omenjenemu časopisu take podatke o Sloveniji? Žrtve, ki so padle v „tisti Dragi, s krvjo prepojeni, kjer murke cveto“ blizu Begunj (od koder sta brata Avsenik doma) se morajo obračati v grobu!

ZK

Bavščica je tesna, mirna in lepote polna dolina v objemu skalnatih gora, posejana z redkimi domačijami, ki so nastale iz nekdanjih pastirskih stanov. Hiše so raztresene, nekatere že prazne. Prod, ki ga hudourniki prinašajo z gora, ponekod že zasipa nekoč skrbno gojene travnike in osamele jablane na njih se krivijo, usihajo. Bavščica se spreminja, ljudje odhajajo in že nastajajo prvi vikendi meščanov, ki bežijo iz mesta. A Bavščica brez Bavščanov ne bo več Bavščica. Zato je treba pohiteti, da ne zamudimo zadnjih priložnosti, ko je mogoče še kaj novega odkriti.

Na kmetiji, kamor se vije steza med skalami, ki jih je narava postavila v barvno ubranost z zelenjem, skoraj pod robove Loške stene, smo dobili pinjo, v kateri se je zmetlo nič koliko smetane v dišeče štručke masla, saj je bilo pri hiši 23 koz, 20 in več ovc ter 4 krave. Pinja je navidez prav navadna, robovom se pozna delo dveh rodov, sicer je cela in čista. Ima pa neko posebnost: v njej se je maslo naredilo hitreje kot v kakšni drugi, v desetih, kvečjemu petnajstih minutah. To pa zato, ker je njen

„trnač“, metič, izdelan iz smrekovega lesa, v katerega je treščila strela. Ljudje pravijo, da tak les zelo pospešuje metenje in je z njim delo znatno olajšano.

V neki hiši v Logu pod Mangartom imajo dobro ohranjeno pinjo iz macesnovega lesa, staro okoli 300 let. Gospodinja jo še danes ceni, češ da se je v njej maslo hitro zmetlo. Tudi ta pinja je narejena iz takega macesna, ki ga je razklala strela in je njegov les dobil zato posebno moč.

Ko nam je gospodinja s ponosom razkazovala „dobro, staro pinjo“, se je nehote spomnila na nekdanje dneve revščine in trdega dela. Pripovedovala je, da je bilo mleko včasih zabela in dodatek skromnim jedem, ob katerih pa se je vendar zredilo deset otrok. Poleti so bosí hodili žet travo „leško“ visoko po pobočjih Mangarta, gor do današnje kočice na sedlu. Mrvo so še zeleno zavezali v rjuho in jo zvečer prinesli domov sušit. Za hrano so jemali s seboj le kos polente. Neučakani otroci so jo poželjivo pojedli, še preden so prišli do vrha in je bil potem pred njimi ves dan dela brez jela.

Marija Rutar

Sestanki in kongresi

18. KONGRES JUGOSLOVANSKIH FOLKLORISTOV V BOVCU (14.–18.9.1971)

Letošnji 18. kongres Zveze društev folkloristov Jugoslavije je bil v celoti posvečen etnografskim pojavom ob stikališču raznorodnih jezikovnih skupin, kakor je razvidno iz programske knjižice, ki jo je za to priložnost izdalo Slovensko etnografsko društvo – organizator kongresa – in je vsebovala povzetke vseh referatov.

Na kongresu je sodelovalo več kot 100 strokovnjakov iz Jugoslavije in inozemstva. Nekateri so dopotovali v Bovec z lastnimi vozili, za druge pa so organizatorji preskrbeli skupen prevoz s posebnim avtobusom. Pot je vodila skozi Vrhniko in Logatec, po dolini Idrijce, po vijugasti cesti mimo majhnih naselij in samotnih kmetij, visoko v pobočjih hribov, skozi Idrijo do Mosta na Soči, kjer je bil kratek postanek. Od tod smo se vozili ob Soči skozi Tolmin in Kobarid v Bovec. Za mnoge je bila ta vožnja resnično odkrivanje dežele, kamor kot turisti le redko zaidejo.

Kongres se je začel v torek 14. septembra s slovesno otvoritvijo in uvodnim delom, ki je bil namenjen etnografskemu prikazu gorenjega Posočja in Beneške Slovenije. Ravnatelj Goriškega muzeja B. Marušič je najprej podal zaokrožen zemljepisno-zgodovinski pregled Bovškega. Za njim je predaval dr. A. Baš iz Slovenskega etnografskega muzeja o materialni kulturi v gorskih soseskah gorenjega Posočja in v kobarškem kotu. O duhovni kulturi tega območja je govoril dr. M. Matičetov iz Instituta za slovensko narodopisje pri SAZU, dr. P. Merku, sodelavec tržaškega radia pa je v svojem referatu o ljudski kulturi Beneške Slovenije še posebej obdelal tamkajšnja narečja ter ljudske pesmi in pripovedi.

Popoldne se je začelo plenarno zasedanje s predavanji na kongresno temo. Vsega se je zvrstilo le 25 predavanj, ker so nekatera zaradi odsotnosti predavateljev odpadla. Od slovenskih udeležencev so predavali: dr. S. Vilfan načelno o etnografskih pojavih ob stikališču raznorodnih jezikovnih skupin, dr. Z. Kumer o posledicah vpliva soseščine jezikovno različnih narodov na njih pesemsko

izročilo, dr. V. Vodušek o slovenski ljudski glasbi ob dotiku s kulturami sosednih narodov. Posebna predavanja so bila tudi v okviru sekcij za ljudsko glasbo, ljudske pesmi ter za ljudsko pripovedništvo in običaje. V glasbeni sekciji je predaval dr. R. Hrovatin o rastočem ritmu v pesmih na furlansko-slovenskem mejnem območju.

Sončno četrtkovo popoldne (16.9.) smo izkoristili za izlet v Log pod Mangartom in ogled trdnjave Kluže, nato pa smo se odpeljali še v Trento in si ogledali na novo postavljeni Trentarski muzej, ki je s Tolminskim vred nekakšna podružnica Goriškega muzeja. V treh velikih sobah v poslopju nekdanje italijanske graničarske vojašnice so prikazane tako prirodoslovne, splošno kulturne kot narodopisne značilnosti Trente. Zelo bogata je zlasti narodopisna zbirka. Mnogi, ki poznajo velike etnografske muzeje pri nas in v svetu, so z velikim zanimanjem in navdušenjem ogledovali razstavljene predmete ter se čudili domiselnosti, estetskemu čutu in oblikovnim sposobnostim Trentarjev. Zvezni predsednik dr. N. Kuret, ki se je ob slovesu od Trentarskega muzeja zahvalil ravnatelju B. Marušiču in M. Rutarjevi za izkazano gostoljubje – postregli so nam z domačim sirom, kruhom in žganjem – je izrazil prepričanje vseh, ko je poudaril, da je Trentarski muzej očiten dokaz, koliko je mogoče narediti tudi s skromnimi sredstvi in v zelo težkih okoliščinah, če ima etnograf resnično požrtvovalno ljubezen do stroke in območja, na katerem dela.

Nepozaben spomin bo za vse udeležence tudi srečanje z ljudskimi pevci in godci v petek zvečer (17.9.). Gosti kongresa so bili pevci iz Sel na Koroškem in gorenjski harmonikar iz Javornika, prišli pa so tudi rezijanski in učjarski „citaravci“ ter pevke in pevci. Skoraj ne bi mogel verjeti, da more imeti ljudska kultura na razdalji nekaj kilometrov zračne črte (kolikor je s Koroškega do Rezije in zgornje savske doline) tako različno podobo. Svojevrsne dvoglasne pesmi iz Rezije in Učje so bile ob ubranem koroškem večglasju resnično drug svet in tudi rezijanski plesi so bili ob gorenjskih polkah in mrzulinih za marsikoga presenečenje. Dvorana je bila nabito polna. Poleg povablencev in udeležencev kongresa so prišli še domačini iz Bovca, videl pa sem tudi

nekaj fantov iz Beneške Slovenije in zastopnike tržaških Slovencev. Žuljave, zgarane roke nastopajočih so pričale, da si služijo kruh s trdim delom, da niso poklicni pevci ali godci in da si le v prostih urah zapojejo in zaplešejo po domače. Videl sem stare moške, ki so si z rokami zakrivali obraz, da bi zakrili ganotje, ko so poslušali pesmi, in rezijanskim ženam so se lesketale solze v očeh. Res, ob takem večeru človek ne more ostati neprizadet. Še po „uradnem programu“ se nismo mogli ločiti od pesmi in plesov, ki so ta večer povezali v skupnost udeležence iz najrazličnejših krajev Jugoslavije. V prijetnem vzdušju, ki ga je že takoj v začetku kongresa omogočilo dejstvo, da smo stanovali vsi pod eno streho, so se pozno v noč razpletali prijateljski pogovori. Spet in spet se je oglašala slovenska pesem.

V petek popoldne je bilo zasedanje redne letne skupščine Zveze. Na njej so razpravljali predvsem o finančnih in organizacijskih problemih. Debata je bila zelo živahna zaradi različnih, deloma nasprotujočih si gledišč, za katera pa spricho pomanjkanja časa ni bilo mogoče najti vsem sprejemljivega kompromisa. Skupščina se je končala z volitvami novega odbora. Predsednik je postal dr. B. Ristovski, ker bo za prihodnje obdobje sedež Zveze v Makedoniji in tam leta 1972 tudi kongres. Uradni del bovškega kongresa je bil s tem končan, pravi zaključek pa je pomenila pravzaprav skupna vožnja v Ljubljano, kjer smo se poslovili z željo, da se spet srečamo prihodnje leto.

Vozili smo se spet s posebnim avtobusom, a tokrat po drugi poti. Trenta se je kopala v soncu, ko smo se vozili ob Soči navzgor in spotoma obiskali Kugyjev spomenik. Nad nami so kipeli zasneženi vrhovi — domovje bajnega Zlatoroga — drevje je že začelo dobivati jesenske barve, med ruševjem na Vršču pa je bilo še vse modro svišča. V bistri gorski zraku je v slovo zadonela pesem. Kar prehitro smo se znašli na gorenjski cesti, ki vodi proti Ljubljani.

Novost in prednost letošnjega kongresa je predvsem v tem, da je bil posvečen eni sami temi, ki je bila zato obdelana bolj izčrpno. Poleg tega je bilo število referatov

v primeri s prejšnjimi leti zmanjšano in je ostalo vedno dovolj časa za diskusijo, ki je bila zaradi živahnosti in strokovnosti včasih celo zanimivejša od samih predavanj. Ob koncu je treba pohvaliti organizatorje, ki so se potrudili, da je kongres potekel brezhibno ter priredili v kongresnih prostorih tudi razstavo slovenske narodopisne literature zadnjih let, ki je zbudila veliko zanimanja.

Z. Šmitek

TABOR PEVSKIH ZBOROV, ki je bil v Šentvidu pri Stični 11. julija 1971, postaja že tradicionalna prireditel in je vse hvale vredna, saj nastopajo na njej preprostejši podeželski zbori. Pevci, ki se zbirajo v njih, so kmetje, delavci, uslužbenci in pojo iz čistega veselja do pesmi. Mnogi zbori niti nimajo posebnega imena, nekateri so letos nastopili prvič in bili ustanovljeni komaj nekaj mesecev pred taborom. Vseh je bilo 20 in so prišli iz vseh koncev Slovenije. Posebnost letošnjega tabora so bili trije gostje, slovenski zbori iz zamejstva: iz Pliberka na Koroškem, iz Doberdoba pri Trstu in iz Gornjega Senika v Porabju. Vsi trije so peli zgolj ljudske pesmi svojega območja in s tem zbudili v poslušalcih tisto pristno, toplo domače vzdušje, ki naj bi ga prireditel imela. Mnogi zbori so se namreč brez potrebe in preko svojih zmogljivosti trudili s težkimi umetnimi zborovskimi skladbami, namesto da bi segli po domačem izročilu. Zdi se, da je kljub zatrevanju prirediteljev, češ da naj bi tabor pripomogel gojiti slovensko ljudsko pesem, v mnogih zborih polno predsodkov proti njej. Na tihem se skoraj sramujejo njene preprostosti in mislijo, da more šele v priredbi na koncertni oder (sicer pa je bilo petje priredb zahteva prirediteljev!), sploh pa da se more zbor izkazati le s čim bolj umetnimi pesmimi, kakršne pojo profesionalni, slavni ansambli. Kako da se ne moremo dokopati do zdrave narodnostne samozvesti, marveč stremimo h gosposkosti in internacionalizmu, „folkloru“ z domačo pesmijo vred pa cenimo le še kot dobičkanosni privesek „turistične dejavnosti“?

Prireditve in razstave

RAZSTAVA LJUDSKIH GLASBIL

Nekako pred dvema mesecema so na gradu Podsmreka pri Višnji gori odprli razstavo ljudskih glasbil v Jugoslaviji, ki jo je pripravil Etnografski muzej iz Beograda s sodelovanjem Slovenskega etnografskega muzeja, kar pa v razstavnih dvorani ni nikjer napisano in je razstava pravzaprav anonimna. Razstavljenih je le 55 primerkov in nekaj slik in tudi na zemljevid ob vhodu so vpisana znamenja samo za tista glasbila, ki jih je razstavljaletc upošteval, ne pa za vsa obstoječa, čeprav se zdi, da je namen razstave pokazati slovenski javnosti, kakšna glasbila so pri nas v navadi in kje igrajo nanje. Razstava naj bi bila poučna zlasti za mlade obiskovalce iz šol. V „Delu“ je bila kmalu po otvoritvi objavljena dokaj šol. V „Delu“ je bila kmalu po otvoritvi objavljena dokaj pohvalna ocena, vendar mislim, da nekaterih stvari, ki obiskovalca—glasbenika hudo motijo, ne gre zamolčati.

Začnimo kar z „razlago“, ki je napisana pod preglednim zemljevidom Jugoslavije ob vhodu v razstavni prostor. Tam beremo: „Ljudska glasbila v Jugoslaviji so sorodna ljudskim glasbilom drugje po svetu. Lokalne karakteristike se kažejo v obliki, tehniki okraševanja, ornamentih, načinu držanja instrumentov in tehniki igranja. Glasbila delimo na: vibrafone, aerofone in kordofone.“ Po nauku o instrumentih delimo glasbila v idiofone (mednje spada npr. triangel, drumlica, ksilofon

idr.), membranofone (npr. boben), kordofone (npr. gosli, citre itd.) in aerofone (npr. razne vrste piščali). „Razlaga“ na razstavi navaja torej eno skupino premalo, zato pa uvaja novo — „vibrafone“. „Vibrafon“ je moderno glasbilo, ki ga uporabljajo v plesnih in zabavnih orkestrih (včasih tudi v simfoničnih) in z ljudskimi glasbili nima nič opraviti. Še manj ga moremo uporabiti za oznako skupine glasbil. Iz razlage ob prvi skupini razstavljenih glasbil je jasno, da je razstavljaletc mislil pravzaprav membranofone, kajti o „vibrafonih“ piše: „Vibrafon, tolkala, imajo okroglo ogrodje iz lesa ali gline, preko katerega je napeta opna, po opni se tolče s prsti ali z različnimi paličicami. Najpogosteje so del orkestra, včasih pa nastopajo tudi kot solo instrumenti, npr. daire pri albanskih ženah, darabuke pri ritualnih obredih ali kot signalni instrumenti.“

Zdi se, da je napise sestavljajal nekdo, ki ve bore malo o glasbilih, sicer ne bi bil napisal v razlagi k aerofonom, da obstajajo tudi piščali z dvema jezičkoma, namesto z dvojnimi jezičkom. Tudi je videti, da je delal z vidika srbsko-hrvaško-makedonskega oz. balkanskega izročila, ker pri posameznih instrumentalnih skupinah sploh ne upošteva slovenskih primerov. Pod oznako „kordofoni“ so npr. našeta naslednja glasbila: gusle, gadulka, lijerica, tambure. Kje so pa gosli, citre, oprekelj?

Nedopustno je tudi, da niso niti z besedo niti s primerki ali sliko upoštevani idiofoni, ko je npr. drumlica znana ne samo v Sloveniji, marveč tudi v Bosni, da o naših ragljah, klopotcih in raznem drobižu iz otroškega sveta niti ne govorimo.

Zato ni čuda, da so na slovenski del preglednega zemljevida vnesena znamenja le za štiri glasbila. Imena so podana v srbskohrvaški obliki: bubnjevi (po znamenju sodeč jih poznajo nekje na Krasu in v Savinjski dolini), rog (na Pohorju in v Prekmurju), svirale—jednogrle (okolica Moravč, Poljanska dolina in Bela krajina), trube od kore (nekje na Dolenjskem). Od razstavljenih glasbil so slovenska samo tri: „panova piščal“, „prda“ in harmonika, pa še ta so položena v vitrino pred vrati v razstavno dvorano. Kaj znotraj res ni bilo prostora zanje? Moramo mar v lastni hiši čakati pred vrati? Za „panovo piščal“ bi bili lahko navedli katerega od mnogih

slovenskih izrazov npr. trstenke, „prda“ pa je v resnici rog iz lubja („prda“ pomeni samo tisti del roga, ki se vtakne v usta, a se uporablja tudi samostojno kot najpreprostejša piščal). Ne vem, če se da s pomanjkanjem prostora opravičiti, da na razstavi pogrešamo npr. oprekelj, raglje, ribniške konjičke in žvrgolce, haloško žveglo, lončeni bas — če omenimo samo nekaj najznačilnejših, zlasti ker jih iz depoja Slovenskega etnografskega muzeja ali Glasbeno narodopisnega instituta res ne bi bilo težko dobiti. Razstava s tako zvanečim naslovom, kot je „Ljudska glasbila v Jugoslaviji“, bi sodila v osrednjo stavbo Slovenskega etnografskega muzeja. A morda je prav, da se „skriva“ v gradu na Podsmreki, kajti taka, kakršna je, je bolj desinformacija kot pa prikaz ljudskih glasbil v Jugoslaviji.

Julijan Strajnar

Društvene novice

OBČNI ZBOR SLOVENSKEGA ETNOGRAFSKEGA DRUŠTVA 24. VI. 1971

Etnografi neradi zborujejo v suhoparnih uradnih prostorih, zato so se tudi letos zbrali zunaj mesta, v gostilni Podrožnik, da stran od hrupa napravijo obračun o delu v preteklem poslovnem letu.

Predsednik društva prof. dr. Niko Kuret je potem, ko je pozdravil številne udeležence in izpolnil uvodne formalnosti, poročal o delu. Poudaril je, da so minuli poslovni dobi dale dobršen pečat priprave za zvezni kongres, ki ga mora organizirati Slovensko etnografsko društvo. Čeprav je bilo s pripravami veliko dela, je vsem lahko v zadoščenje, da nam je pripadel kongres s tako zanimivo, aktualno in pomembno temo in da bo prinesel kongresni zbornik res tehten prispevek naši narodopisni literaturi. Nadalje je povedal, kako je bila zamisel, da bi se na rednih sestankih seznanjali s stanjem posameznih panog narodopisja, dobro sprejeta in je odboru uspelo uresničiti nekaj sestankov v tem načinu (lončarstvo, ljudski instrumenti, ljudski ples). Ker pa je želja, da bi bili v bodoče ti sestanki načrtneje izbrani, je predsednik predlagal, naj bi program sestankov pripravila komisija treh, štirih članov, ki naj bi za predavanja tudi povabila posamezne strokovnjake. Obžaloval pa je, da je popolnoma propadla zamisel o strokovnih ekskurzijah, čeprav bi bilo marsikaj vredno videti, npr. lončarje, spuščanje barčič sv. Gregorja v Kropi, štehanje in podobno. Na koncu pa se je posebej zahvalil dr. Z. Kumrovi, urednici Glasnika. Ta je v zadnjih letih dobil ustaljeno podobo in sploh postal nepogrešljiv. Žal se je znašel v težki finančni situaciji, saj ne dobiva nobene podpore, čeprav dostojno predstavlja naše narodopisje, obvešča o njem in hkrati povezuje člane društva.

Tajnikovemu poročilu, ki je dopolnil predsednikovega le še s suhimi statističnimi podatki, ter poročilu blagajničarke je dodal svojega tudi predstavnik celjske podružnice D. Predan. Člani te podružnice so pripravili v Radiu Celje 7 predavanj z narodopisno tematiko, v načrtu pa imajo enotedensko raziskovanje Konjiške gore.

Razumljivo je, da je bil osrednji predmet diskusije kongres in njegova priprava. Seveda pa je tudi za drugo ostalo dovolj časa. Dr. Z. Kumer je npr. opozorila, da nekaj naših muzejev nima etnografa, a da se na razpis nihče ni javil in zato prosijo pomoči pri društvu. Vprašala se je, kje so naši mladi etnografi. Ali čakajo res samo na službeno mesto v Ljubljani? (Več o tem glej v članku Z. Kumer v prejšnjem Glasniku). Podobno nam je v

pismu (tudi objavljenem v Glasniku), poslanem občnemu zboru, potožil Joža Bertonec iz Kroke. Umetna kovaška obrt bo izumrla, ker ni naraščaja. Dalje je dr. Kuret opozoril na finančno stisko Glasnika, ki mu celo grozi, da neha izhajati. Ni pa najti pomoči, tiskarski stroški so namreč izredno narasli. Dogovorjeno je bilo, da bo treba najti cenejši način tiskanja in zvrstati nekaj denarja pri Skladu za založništvo. S tem v zvezi je bilo odločeno, da se naročnina za Glasnik poveča, in sicer na 10 din, enako društvena članarina, ki jo bo treba odslej bolj redno plačevati. Zaradi tega bo treba napraviti revizijo članstva, kajti marsikdo od članov društva se je preselil drugam, nekateri morda niti ne želijo biti več člani. Zato bo odbor jeseni vsem članom poslal nove priglasnice. Dr. Kuret je poudaril, da je nujno pridobiti člane tudi zunaj Ljubljane, če želimo, da naše društvo ne bo le ljubljansko, ampak res slovensko. Dr. Hrovatin je predlagal, da bi moralo Slovensko etnografsko društvo ponovno organizirati strokovna posvetovanja kot svoj čas v Škofji Loki in Kranju. D. Predan pa je dodal, naj bi društvo dalo pobudo, da se etnografske sekcije, podobno kot v Celju, ustanovijo pri vseh muzejskih centrih zunaj Ljubljane. Na občnem zboru se je razpravljalo še o predlogu izvršnega odbora Zveze, naj bi bili vsi člani obvezno naročniki Narodnega stvaralaštva in Zbornika. Sklep občnega zbora je bil, da se predlog izvršnega odbora sprejme le kot priporočilo in ne kot obveza.

Nemalo nalog je bilo zaupano novemu odboru. Za predsednika so ponovno izvolili prof. dr. Nika Kureta, za tajnika M. Ramovša, za blagajnika H. Ložar—Podlogarjevo, drugi člani odbora so še F. Šarf, dr. T. Cevc, dr. S. Kremenšek, dr. R. Hrovatin, A. Novak, ing. B. Ravnikar, D. Predan in Z. Šmitek.

MR

V Pomurju je bilo do nedavnega še veliko narodopisnega blaga, ki bi lahko najlepše rabilo gostincem za opremljanje lokalov. Žal so se na to redki spomnili. Na račun pa so prišli razni prekupčevalci, ki so dragocene narodopisne predmete spravljali čez mejo. Danes je ta pokrajina tako rekoč oropana narodopisnega blaga.

Franček Štefanec
„Večer“ 27 (Mb., 8.10.71)
št. 234 (7280) str. 4

Osebne novice

Spominsko ploščo so odkrili v Mariboru Franju Bašu, zgodovinarju, etnografu in muzealcu. Slovesnost je bila 1. okt. 1971 pred Pokrajinskim muzejem. Visokošolska in študijska knjižnica pa je s sodelovanjem Pokrajinskega arhiva priredila njemu v spomin posebno razstavo. Naše društvo, ki mu je bil Franjo Baš dolga leta predsednik, je ob tej priložnosti zastopal dr. N. Kuret.

VALVASORJEVO NAGRADO je prejela članica našega društva, sodelavka Goriškega muzeja, ki zgledno skrbi za njegovo tolminsko in trentarsko podružnico, Marija Rutar. Od srca čestitamol

Med novimi knjigami

IVAN GRBEC, LJUDSKE PESMI. Uredil PAVLE MERKŮ. Trst 1971

Sodelavec slovenskega oddelka tržaškega radia in slovenski skladatelj dr. Pavle Merku, ki se v zadnjih letih ukvarja tudi z narodopisjem — na kongresu jugoslovanskih folkloristov v Bovcu, je govoril o ljudski duhovni kulturi Beneške Slovenije —, se je zdaj predstavil še kot urednik. Ko je pred leti prevzel umetniško zapuščino svojega rajnega učitelja tržaškega skladatelja Ivana Grbca, je od njegovega nečaka dobil dva rokopisna zvezka Grbčevih zapisov ljudskih pesmi. Prepise je bil Grbec sicer leta 1910 poslal Štreklju, vendar jih je izšlo le manjše število v 4. zvezku. Zato je celotna izdaja zdaj tem bolj dragocena.

Knjiga obsega daljši uvod, v katerem urednik najprej predstavi oba rokopisna zvezka, govori o Grbčevem zbirateljskem delu, nato pa nadrobno opiše gradivo. Zbirka obsega 194 pesmi z 69 napevi, 22 pregovorov, 10 izrekov, 39 metafor in čez 30 narečnih izrazov — prevo bogastvo, zlasti ker je Grbec zapisoval zelo natanko, urednik pa vestno ohranil sporočeno obliko zapisov. Večino pesmi je Grbec zapisal v domači hiši v Ščedni pri Trstu, druge so s Škofij, iz Vipave in Postojne, kakšnih 30 jih je brez podatkov. Očitno je Grbec zapisoval priložnostno. Zato je urednik ravnal prav, da je gradivo razvrstil po pevcih in šele znotraj vsake skupine upošteval vsebinski vidik. Pod vsako pesem je pripisal morebitne Grbčeve opombe, ustrezno številko iz Štrekljeve zbirke in svoja dognanja. V kazalu navaja pesmi po začetkih besedila, v oklepaju pa je naslov iz Štrekljeve zbirke, tako da poznavalec takoj ve, za katero pesem gre.

Da bi prikazal celotno Grbčevo zbirateljsko delo, je urednik objavil kot dodatek tudi pet štajerskih pesmi, ki jih je Grbcu zapela Slovenka v Zagrebu, kjer je nekaj let bival.

Gradivo je zanimivo tako za strokovnjaka kot za ljubitelja narodopisca, pa tudi za vsakogar, ki mu je pri srcu slovenska ljudska kultura. Po pravici pravi urednik v uvodu, da so Grbčevi zapisi „najtehtnejši prispevek Trsta in širše tržaške okolice slovenski etnografiji in etnomuzikologiji“, vendar bi bili ostali javnosti neznani, da jih ni P. Merku tako vzorno objavil.

ZK

BOVŠKO BERILO, IZBOR MANJ ZNANIH ČLANKOV O BOVŠKEM je v septembru letos izdal Goriški muzej v Novi gorici ob priliki 18. kongresa jugoslovanskih folkloristov v Bovcu, kot beremo v uvodni opombi. Knjižica — razmnožena na ciklostil v nakladi 300 izvodov — je bila namenjena kot knjižni dar Goriškega muzeja udeležencem kongresa, vendar presega pomen, ki ji ga je namenil izdajatelj, saj so v njej objavljeni članki vzeti iz manj dostopnih publikacij. Vsi prispevki so nastali v drugi polovici preteklega stoletja in so objavljeni v celoti brez jezikovnih popravkov. Na 93 straneh se jih zvrsti sedem: Št. Kocijančič, Bovške planine; isti, Tminske in Bovške gore; Angelo Mona, Občini Soča in Trenta; Anton Črv, Trenta; Peter Kobal, Bovec in njegova okolica; S. Rutar, Zgodovinske črtice o Bovškem in S. Gregorčič ml., Trentarske pripovedke.

In memoriam

BRANISLAV RUSIČ

Konec avgusta 1971 je mnogo prezgodaj končal svojo življenjsko pot univ. prof. dr. Branislav Rusič v Skopju. Z njim je legel v grob odličen predstavnik makedonske etnologije, ki so ga številne prijateljske vezi priklepale tudi na Slovenijo. Sam in s svojimi študenti je rad zahajal med nas, občasno je predaval tudi na oddelku za etnologijo naše filozofske fakultete. V svojem delu je obravnaval makedonske, a tudi srbske etnološke probleme. Pozornost je vzbudila njegova knjiga o „nemuštem (živalskem)“ jeziku v ljudskem izročilu in slovstvu. Objavljal je svoje prispevke tudi v tujih jezikih in bil ugledna osebnost na mednarodnih kongresih. Slovenski kolegi obžalujemo, da ni mogel nastopiti s svojim predavanjem o primorskih naseljencih izza prve svetovne vojske v Makedoniji na lanskem kongresu v Poreču, njegov prihod v Bovec, kjer je bilo isto predavanje ponovno na sporedu, pa je na našo veliko žalost preprečila smrt.

Njegovo delo bo ohranilo trajno vrednost, njegovi slovenski prijatelji pa mu varujejo prijazen spomin.

Kuret

Ob 10-letnici smrti dr. Boža Škerljaja, ki je bil med ustanovitelji Etnološkega društva Jugoslavije in je s svojimi deli posegel tudi v narodopisje, sta Institut za biologijo in Antropološko društvo Jugoslavija priredila 16. okt. 1971 spominsko svečanost na filozofski fakulteti v Ljubljani.

Iz naše zakladnice

Jezuš na olivčanskem bregi kleči,
tam se zdiháva i premišláva od svoji muk.
Židóvje so ga prišli spitúvati,
nasledúvat, što je.
Eden je pravo: „Janoš!“
Drúgi je pravo: „Peter!“
Tretji je pravo: „To je neí Janoš, neí Peter,
lih sam Góspod Jezuš,
ki je za tristi srébrni penez odáni.“
Te so ga zgrábili,
pa so ga gnali do jedne voške po*ti,
gde so rasle kosé i britve,
tak ka so njegve svete stopaj puno krvi ostanúvalo.
Te so ga gnali do sodnjega stola.
Tam so njevi beili gvanť dój razleklí,
trnovi vñec so na njovo glavo djal,
trnovo palco so ma v roke dal.
Te je Jezuš v nebo kričo:
„Oča moj, jaz raj zatrpim te muke,
ko sam eno dúšo v péko pistín!“
Te so Židóvje to čúli,
pa bóle so ga zvézali,
norca so se ž njoga delali,
jezike, fige so ma kázali,
z železnimi rokájcamí so ga štípali.
Te so ga gnali do jedne vólke vodé.
Jezuš je šow po vodi, Židóvje so šli po brvi.
Te se je jedan stari Židov nazaj zglédno,
pa je pravo: „Ka smo to včinili,
kaj krvava voda za nami tečé?“
Te je jedan Židov pravo:
„Gúči si z menof dvei, tri réiči,
jaz te mam oblast réišiti,
pa te mam oblast vópistíti.“
Jezuš je tújo biw, nikaj je neí gúčow.
Pa bóle so ga zvézali,
so ga gnali do jednoga križa.
Tam so si zgučávali i premišlávali:
„Križ je prevélki, Jezuš je premáli.
Škoda nam bode križ odrézati,
bóle nam Jezuša natégnuti.“
Te so ga pa zgrábili,
pa so ga natégnuli,
tak kak so se njegve svete žile pokale,
njegve sveti sklepi so se natégnule.
Te so ga trikrat na zemló vdarli,
tak kak se je nébe i zemla stróсила.
Sunce je potemlélo,
mešec je svétlost pogúbo,
zvezde so dój spokápale na materno zemló,
pěčine so se pókale.
Te je blažena devica Marija čútila zazréšlenje,
pa je béžala pod sveti križ.
Te je Jezuš pravo svojim vučeníkom:
„Prímite vi to žensko za njeno rokóu,
pa popélajte v kraj od ménel
Bóle bolijo mené njene skuzé,
kak pa moje brídke muke!“
Te je Marija pravila:
„Sinek moj, do tégamaw sam ti bila lastívna mati,
zdaj sam ti pa lúdska žénka!“

„Draga moja sladka mati,
če bi jaz tebi t pravo,
ka si ti mója mati,
tebi bi se srce razpočilo,
kak sakšoj lúdskej žénski.
Draga moja mati,
če ti je to sládko,
stopi pod moj sveti križ,
pa zemi tri kaple krvi.
To prvo kaplo nesi vu púnggrad,
gde do rasle rože, víjole i lilije.
To drúgo kaplo nesi vu gorice,
gde do raslo trs na trsi, jagoda na jagodi.
Trečjo kaplo nesi vu šúrke polé,
gde do raso ta lúbléna pšenica.“
Mali Jezuš to veli:
„Či bi se jedan grešán človik náišo,
ka bi to molitev zmolo vsaki svétek,
či pa neí vsaki svétek,
te pa vsakši kvaterni péték,
njema bi se njovi grehi odpústíli.“

(Povedala 6.3.1970 v Ritkárovcih
Rozka Bajzek Jóžefne pd. Rozka Rúščina, 70-letna)

Jezuš je gore vstano
počleg pónóči na sveito novč.
Dole se je pokleknu p'r božjo groba,
gore se j zglenu k sunčevnome izhodi.
Tan je vidu tri deiva:
Marija, nájrvo je bila Măgdaleína,
drúgo sveta Ana,
tretjo mati bóža.
Te j on pravo:
„Pojte vi tri z menof,
ka van ja pokažen,
ka so mene Judje dali
pět Kristušovi kryavi ran.“
Kei eto molitu vđ zmoli
vsako útro, vsak večér,
tri duše s pékla reiši:
najprvin očovo,
drúgo mater,
tretjo svojo pravo grešno dušo.

(Povedala Marija Mešič Károine v Ándovcih,
81-letna)